

Τεχνητή Νοημοσύνη: ευλογία ή απειλή για τον άνθρωπο;

Ομιλία του Μητροπολίτου

Φλωρίνης, Πρεσπών και Εορδαίας Ειρηναίου

Πτολεμαίδα, 18 Οκτωβρίου 2026

Αμφιθέατρο Ποντιακού Συλλόγου

Σεβαστοί μου πατέρες,

αγαπητοί μου αδελφοί και αδελφές εν Κυρίω,

Με τη χάρη του Χριστού τελέσαμε τον Αγιασμό για την έναρξη της νέας κατηχητικής περιόδου και συνεχίζουμε αμέσως με την πρώτη από τις ομιλίες του φετινού κύκλου, που θα πραγματοποιούνται συστηματικά κάθε μήνα, τόσο στη Φλώρινα όσο και στην Πτολεμαΐδα. Μέσα από αυτές τις συναντήσεις μας θέλουμε, με τη συμμετοχή και προσκεκλημένων ομιλητών, να προσεγγίζουμε επίκαιρα θέματα που τα συναντούμε στην καθημερινότητά μας και αγγίζουν άμεσα τον σύγχρονο άνθρωπο, την οικογένεια, τους νέους, την παιδεία, την εργασία, τις ανθρώπινες σχέσεις, τις κοινωνικές αλλαγές, τις αγωνίες και τα ερωτήματα της εποχής μας.

Να διευκρινίσουμε εδώ, ότι δεν επιθυμούμε απλώς να προσθέσουμε ακόμη κάποιες ομιλίες στο πρόγραμμα της Μητροπόλεώς μας. Θέλουμε αυτές οι συναντήσεις να αποτελούν μία πραγματική ευκαιρία επικοινωνίας, με στόχο να ακούμε, να προβληματιζόμαστε και να μη φοβόμαστε όλοι μας τα δύσκολα ερωτήματα. Γιατί πολλές φορές αυτά ακριβώς τα ερωτήματα τα ακούμε από τους νέους μας, από γονείς, από ανθρώπους της εργασίας, που προσπαθούν να καταλάβουν έναν κόσμο που αλλάζει με πολύ γρήγορους ρυθμούς.

Και ίσως καμία λέξη να μην περιγράφει καλύτερα όσα ζούμε σήμερα, από τη λέξη «μετάβαση». Εδώ, μάλιστα, στην Πτολεμαΐδα, η λέξη αυτή δεν είναι ούτε ξένη ούτε θεωρητική. Συνδέθηκε τα τελευταία χρόνια με την εργασία, την ενέργεια, την οικονομία, το μέλλον των οικογενειών και την πορεία ολόκληρου του τόπου. Οι άνθρωποι εδώ γνωρίζουν ότι μία μετάβαση δεν είναι ποτέ μόνο ένας όρος. Αφορά ζωές, επαγγέλματα, σχέδια, αγωνίες και ελπίδες. Κάθε μετάβαση ανοίγει νέες δυνατότητες, αλλά φέρνει μαζί της και ερωτήματα. Σήμερα βρισκόμαστε μπροστά σε μία μετάβαση που δεν αφορά μόνο έναν τόπο ή έναν συγκεκριμένο κλάδο. Αγγίζει σχεδόν κάθε πλευρά της ανθρώπινης ζωής. Αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο εργαζόμαστε, μαθαίνουμε, επικοινωνούμε, ενημερωνόμαστε και παίρνουμε αποφάσεις. Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά σημεία αυτής της μεγάλης αλλαγής είναι **η Τεχνητή Νοημοσύνη**.

Πριν από λίγα μόλις χρόνια, όταν ακούγαμε αυτές τις δυο λέξεις, αρκετοί σκεφτόμασταν κάτι μακρινό, μία μελλοντική επιστημονική εξέλιξη ή ακόμη και μία ιστορία επιστημονικής φαντασίας. Σήμερα όμως, βρίσκεται ήδη στο κινητό μας τηλέφωνο, στο σχολείο, στο πανεπιστήμιο, στην εργασία, στην ιατρική, στην ενημέρωση και ολοένα περισσότερο μέσα στο ίδιο μας το σπίτι.

Γι' αυτό και επέλεξα να θέσω το θέμα της σημερινής μας συναντήσεως με ένα ερώτημα: **«Τεχνητή Νοημοσύνη: ευλογία ή απειλή για τον άνθρωπο;»** Θα κάνει τη ζωή μας καλύτερη ή θα δημιουργήσει νέους κινδύνους; Θα μας βοηθήσει στην εργασία ή θα περιορίσει θέσεις εργασίας; Θα μας προσφέρει περισσότερη γνώση ή θα μας κάνει να σκεπτόμαστε λιγότερο; Θα μας φέρει πιο κοντά ή θα μας απομονώσει ακόμη περισσότερο;

Κάποιος θα μπορούσε να μου πει τώρα: «Σεβασμιώτατε, αυτό δεν είναι θέμα των επιστημόνων; Τι σχέση έχει η Εκκλησία

με την Τεχνητή Νοημοσύνη;» Απαντώ ότι έχει σχέση, όχι επειδή η Εκκλησία γνωρίζει καλύτερα τον τρόπο λειτουργίας των μηχανών. Δεν είναι αυτή η αποστολή της. Έχει σχέση επειδή πίσω από κάθε νέα δυνατότητα βρίσκεται ο άνθρωπος. Όταν μία τεχνολογική εξέλιξη αρχίζει να επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο σκεπτόμαστε, εργαζόμαστε, μορφωνόμαστε, επικοινωνούμε και αποφασίζουμε, τότε το θέμα παύει να είναι μόνο τεχνικό. **Αφορά εμάς.** Αφορά το ποιοι θέλουμε να είμαστε. Ποιος είναι ο άνθρωπος; Πού βρίσκεται η αξία του; Τι μπορεί να παραδώσει σε μία μηχανή και τι οφείλει να κρατήσει ως δική του ευθύνη;

Γύρω από αυτά τα ερωτήματα θα κινηθούν οι τρεις σκέψεις της σημερινής μας ομιλίας. **Πρώτον**, θα δούμε τι καλό μπορεί πραγματικά να προσφέρει η Τεχνητή Ευφυΐα και γιατί δεν χρειάζεται να τη φοβόμαστε. **Δεύτερον**, θα εξετάσουμε πότε το χρήσιμο εργαλείο μπορεί να γίνει απειλή και τι δεν πρέπει ποτέ να παραδώσει ο άνθρωπος στη μηχανή. **Και τρίτον**, θα προσπαθήσουμε να δούμε ποιος είναι ο ιδιαίτερος λόγος της Εκκλησίας μέσα σε αυτή τη νέα πραγματικότητα και πώς μπορούμε να προχωρήσουμε στο μέλλον χωρίς να χάσουμε ούτε τον άνθρωπο ούτε τον Χριστό.

Ας ξεκινήσουμε από το πρώτο. Είναι η Τεχνητή Νοημοσύνη κάτι κακό από μόνη της;

Η απάντηση είναι όχι. Και καλό είναι να το πούμε καθαρά από την αρχή, διότι πολλές φορές ο φόβος προηγείται της γνώσεως. Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Πρόκειται για καρπό ανθρώπινης έρευνας, επιστήμης, εργασίας και δημιουργικότητας. Πίσω από αυτήν βρίσκονται άνθρωποι που μελέτησαν, αγωνίστηκαν, πειραματίστηκαν, συνεργάστηκαν και δημιούργησαν. Η Αγία Γραφή, όταν μιλά για τον άνθρωπο, χρησιμοποιεί μία συγκλονιστική έκφραση. Μας αναφέρει ότι δημιουργήθηκε «κατ' εικόνα Θεού».¹ Σε αυτή την αλήθεια η

Εκκλησία βλέπει το ιδιαίτερο μεγαλείο του ανθρώπου, τη λογικότητα, την ελευθερία, τη δημιουργικότητα, τη δυνατότητα να γνωρίζει, να σχετίζεται και να αναλαμβάνει ευθύνη. Η επιστημονική αναζήτηση, επομένως, δεν είναι αντίπαλος της πίστεως. Κάποιοι, δυστυχώς το ισχυρίζονται αυτό. Το ερώτημα δεν είναι αν ο άνθρωπος θα δημιουργεί. **Το ερώτημα είναι πώς θα χρησιμοποιήσει αυτό που δημιουργεί και προς τα πού θα το κατευθύνει.**

Ο Απόστολος Παύλος σε μία από τις επιστολές του, μας δίνει μία αρχή που μοιάζει να έχει γραφτεί για τη δική μας εποχή: «Όλα να τα εξετάζετε και να κρατάτε το καλό».² Προσέξτε το ρήμα σας παρακαλώ. Να εξετάζετε. Όχι να απορρίπτετε πριν γνωρίσετε, ούτε όμως να ενθουσιάζεστε μόνο και μόνο επειδή κάτι είναι καινούργιο. Η πίστη δεν μας ζητά να κλείσουμε τα μάτια μπροστά στην πρόοδο. Μας ζητά να κρατήσουμε τα μάτια ανοιχτά. Και η αλλαγή που συντελείται είναι ήδη μεγάλη. Θα σα αναφέρω, σήμερα και κάποιες έρευνες που θα βοηθήσουν τη σκέψη μας. Διεθνής έκθεση του 2026 κατέγραψε ότι η χρήση Τεχνητής Νοημοσύνης από οργανισμούς έχει φθάσει στο 88%, ενώ στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής τέσσερις στους πέντε μαθητές λυκείου και φοιτητές χρησιμοποιούν πλέον τέτοια συστήματα για σχολικές ή πανεπιστημιακές εργασίες.³ **Δεν μιλάμε λοιπόν για κάτι που ίσως συμβεί σε είκοσι χρόνια. Μιλάμε για το παρόν.**

Και εδώ κάποιος μπορεί δικαιολογημένα να ρωτήσει: «Καλά όλα αυτά, αλλά τι θα γίνει με τη δουλειά μας; Θα έρθουν οι μηχανές να πάρουν τη θέση των ανθρώπων;» Δεν είναι υπερβολική ερώτηση. Είναι πραγματική αγωνία. Και ειδικά εδώ, στην Πτολεμαΐδα, δεν μπορούμε να μιλάμε για αλλαγές στην εργασία σαν να πρόκειται μόνο για αριθμούς. Το γνωρίζουμε από την ίδια τη ζωή αυτού του τόπου. Πίσω από έναν αριθμό βρίσκεται ένας πατέρας που σκέπτεται τον μισθό του, μία μητέρα

που ανησυχεί για το μέλλον των παιδιών της, ένας νέος που αναρωτιέται αν θα μπορέσει να εργαστεί, να δημιουργήσει και να παραμείνει εδώ σε αυτόν τον ευλογημένο τόπο. Διεθνής μελέτη για την εργασία υπολόγισε το 2025 ότι περίπου μία στις τέσσερις θέσεις εργασίας παγκοσμίως έχει κάποιον βαθμό έκθεσης στη νέα αυτή τεχνολογία. Η ίδια έρευνα, όμως, εκτιμά ότι στις περισσότερες περιπτώσεις πιθανότερος είναι ο μετασχηματισμός της εργασίας και όχι η πλήρης αντικατάσταση του εργαζομένου, επειδή πολλές δραστηριότητες εξακολουθούν να χρειάζονται ανθρώπινη κρίση και συμμετοχή.⁴

Άρα δεν χρειάζεται πανικός. Χρειάζεται προετοιμασία. Και χρειάζεται κυρίως να θυμόμαστε ότι πίσω από κάθε ποσοστό υπάρχει ένα πρόσωπο. Όταν ένας άνθρωπος μας λέει «φοβάμαι μήπως χάσω τη δουλειά μου», δεν χρειάζεται πρώτα να του παρουσιάσουμε μία θεωρία περί τεχνολογικής προόδου. Χρειάζεται να ακούσουμε την αγωνία του. Το ακούω αυτό κι εγώ πολλές φορές στην ποιμαντική μου διακονία.

Υπάρχουν βεβαίως και πραγματικά οφέλη. Μεγάλη διεθνής έρευνα στον χώρο της εργασίας έδειξε ότι τέσσερις στους πέντε εργαζομένους που χρησιμοποιούσαν Τεχνητή Νοημοσύνη δήλωσαν ότι βελτίωσε την απόδοσή τους στο χρόνο διεκπεραίωσης, ενώ τρεις στους πέντε ανέφεραν ότι έκανε την εργασία τους πιο ευχάριστη. Την ίδια στιγμή όμως καταγράφονται ανησυχίες για την ένταση της εργασίας, τη χρήση προσωπικών στοιχείων και τις ανισότητες.⁵ Αυτή είναι, νομίζω, μία πιο αληθινή εικόνα. Ούτε όλα θα λυθούν διά της τεχνολογίας ούτε όλα θα καταστραφούν εξαιτίας της. Έχουμε μπροστά μας ένα ισχυρό εργαλείο και η δύναμή του αυξάνει και τη δική μας ευθύνη.

Ας πάρουμε ένα απλό παράδειγμα. Ένας μαθητής δυσκολεύεται σε μία μαθηματική άσκηση και ζητά από ένα σύστημα Τεχνητής

Ευφυΐας να του εξηγήσει το πρόβλημα βήμα βήμα. Προσπαθεί, καταλαβαίνει και μαθαίνει. Ένα άλλο παιδί δίνει στην ίδια εφαρμογή ολόκληρη την εργασία του, παίρνει έτοιμη την απάντηση, την αντιγράφει και την παραδίδει χωρίς να έχει καταλάβει σχεδόν τίποτε. Η τεχνολογία είναι η ίδια. Το αποτέλεσμα όμως δεν είναι το ίδιο, γιατί διαφορετική είναι η στάση του ανθρώπου. Στην πρώτη περίπτωση το εργαλείο βοήθησε τη μάθηση. Στη δεύτερη βοήθησε την αποφυγή της μάθησης. Το πρόβλημα, λοιπόν, δεν αρχίζει επειδή η μηχανή μπορεί να κάνει περισσότερα. Αρχίζει όταν **ο άνθρωπος αποφασίζει να κάνει λιγότερα από όσα πρέπει.**

Ας θυμηθούμε εδώ, σας παρακαλώ, τι μας τονίζει ο λόγος του Αποστόλου Παύλου: **«Όλα μου επιτρέπονται, αλλά δεν με ωφελούν όλα, και δεν θα αφήσω τίποτε να με εξουσιάσει».**⁶ Εδώ βρίσκεται ένα πολύ ουσιαστικό κριτήριο. Δεν αρκεί να ρωτώ «μπορώ να το χρησιμοποιήσω;» Χρειάζεται να ρωτώ «με ωφελεί;» Και ίσως ακόμη περισσότερο «ποιος έχει τελικά τον έλεγχο;» Γιατί το μεγάλο ζήτημα δεν είναι μόνο πόσο ισχυρή θα γίνει η Τεχνητή Νοημοσύνη. Είναι πόσο ελεύθερος θα παραμείνει ο άνθρωπος.

Και κάπου εδώ περνάμε στο δεύτερο ερώτημα. Τι είναι εκείνο που δεν πρέπει ποτέ να παραδώσουμε σε μία μηχανή;

Ένα σύστημα μπορεί να γράψει ένα εξαιρετικό κείμενο για τον πόνο. Δεν έχει όμως πονέσει ποτέ. Μπορεί να γράψει για τη μητρική αγάπη. Δεν έχει κρατήσει ένα άρρωστο παιδί στην αγκαλιά του όλη τη νύχτα. Μπορεί να συνθέσει μία προσευχή. Δεν προσεύχεται όμως ούτε μια στιγμή το εικοσιτετράωρο. Μπορεί να χρησιμοποιήσει με θαυμάσιο τρόπο τη λέξη «συγγνώμη». Δεν έχει όμως χρειαστεί ποτέ να χαμηλώσει τα μάτια μπροστά σε έναν άνθρωπο που πλήγωσε και να ζητήσει τη συγχώρησή του. Δεν λέμε αυτά για να υποτιμήσουμε την

τεχνολογία. Απλώς πρέπει να γνωρίζουμε τα όριά της. Η πληροφορία δεν είναι εμπειρία. Ο υπολογισμός δεν είναι συνείδηση. Και η εξυπνάδα δεν είναι πάντοτε σοφία.

Η Επιστολή του Αποστόλου Ιακώβου μιλά για τη σοφία που έρχεται «από πάνω» και τη συνδέει με την ειρήνη, την επιείκεια, το έλεος και τους αγαθούς καρπούς.⁷ Η Αγία Γραφή δεν ονομάζει σοφό απλώς εκείνον που γνωρίζει πολλά. Σοφός είναι εκείνος που ξέρει πώς να χρησιμοποιήσει σωστά αυτό που γνωρίζει. **Η πληροφορία απαντά στο «τι». Η τεχνική γνώση πολλές φορές απαντά στο «πώς». Αλλά στη ζωή υπάρχουν και δύο άλλα ερωτήματα που δεν πρέπει να χάσουμε. «Γιατί;» και «για ποιον;»** Για ποιον γίνεται η τεχνολογική πρόοδος; Για να υπηρετήσει τον άνθρωπο ή μόνο την παραγωγικότητα; Για να του δώσει περισσότερο χρόνο ή για να απαιτήσει ακόμη περισσότερη απόδοση; Για να ενισχύσει την ελευθερία του ή για να μετατρέψει τη ζωή του σε ένα σύνολο στοιχείων;

Δεν σας κρύβω ότι αυτό είναι ένα σημείο που με προβληματίζει ιδιαίτερα. Όχι η πρόοδος αυτή καθαυτή, αλλά το κατά πόσο θα θυμόμαστε μέσα στην πρόοδο ποιον τελικά θέλουμε να υπηρετήσουμε. Ο Χριστός είχε θέσει ένα ερώτημα που δεν αφορούσε βέβαια την Τεχνητή Νοημοσύνη, αλλά φθάνει κατευθείαν στην καρδιά του προβλήματος: **«Τι θα ωφεληθεί ο άνθρωπος, αν κερδίσει ολόκληρο τον κόσμο, αλλά χάσει την ψυχή του;»**⁸ Τι θα ωφεληθούμε εάν κάνουμε τον κόσμο απίστευτα γρήγορο, αλλά τον άνθρωπο διαρκώς πιο κουρασμένο; Τι θα ωφεληθούμε αν αποκτήσουμε πρόσβαση σχεδόν σε κάθε πληροφορία, αλλά χάσουμε την υπομονή να σκεφθούμε; Και τι θα ωφεληθούμε αν μπορούμε να επικοινωνούμε με ολόκληρο τον πλανήτη, αλλά δεν έχουμε λίγα λεπτά να μιλήσουμε με τον άνθρωπο που κάθεται στο ίδιο τραπέζι μαζί μας;

Δεν είναι, λοιπόν, μόνο αν η μηχανή θα μάθει να μοιάζει περισσότερο στον άνθρωπο. Το βαθύτερο ερώτημα είναι μήπως ο άνθρωπος ξεμάθει να είναι άνθρωπος. Μήπως συνηθίσουμε τόσο πολύ στην ταχύτητα, ώστε χάσουμε την υπομονή. Μήπως συνηθίσουμε τόσο πολύ στην άμεση απάντηση, ώστε δυσκολευόμαστε πια να αναζητήσουμε. Μήπως συνηθίσουμε μία συνομιλία που προσαρμόζεται στις επιθυμίες μας και ύστερα δυσκολευτούμε να αντέξουμε τον πραγματικό άνθρωπο. Γιατί ο πραγματικός άνθρωπος δεν είναι πάντοτε εύκολος. Έχει χαρακτήρα, ανάγκες και πληγές ψυχής και σώματος. Μπορεί να διαφωνήσει μαζί μας. Μπορεί να μας κουράσει. Κι εμείς μπορούμε να κουράσουμε εκείνον. Εκεί όμως αρχίζει η αληθινή σχέση. Απαιτεί υπομονή, συγχώρηση, έξοδο από τον εαυτό μας και πολλές φορές θυσία. Ο ίδιος ο Χριστός μας δίδαξε ότι η μεγαλύτερη αγάπη φανερώνεται όταν ο άνθρωπος προσφέρει τη ζωή του για εκείνους που αγαπά.⁹ Η αγάπη δεν αποδεικνύεται επειδή μπορούμε να μιλήσουμε όμορφα γι' αυτήν. Αποδεικνύεται όταν καλούμαστε να τη ζήσουμε.

Μία σημαντική επιστημονική μελέτη του 2025 εξέτασε, μέσα από εννέα επιμέρους έρευνες και συνολικά 6.282 συμμετέχοντες, πώς αντιλαμβάνονται οι άνθρωποι απαντήσεις συναισθηματικής υποστήριξης. Όταν πίστευαν ότι μία απάντηση προερχόταν από άνθρωπο, την αξιολογούσαν ως περισσότερο συμπονετική και υποστηρικτική. Όταν αναζητούσαν πραγματική συναισθηματική επαφή, προτιμούσαν σταθερά την ανθρώπινη αλληλεπίδραση.¹⁰ Αυτό, βέβαια, δεν πρέπει να μας εκπλήσσει. Όταν πονάς, δεν ζητάς πάντοτε τη σωστότερη απάντηση. Ζητάς κάποιον να είναι εκεί. Ένας άνθρωπος χάνει έναν δικό του. Μπορεί να διαβάσει πολλά σωστά πράγματα για το πένθος και να λάβει μία εξαιρετική εξήγηση. Και όμως, εκείνη την ώρα ίσως μεγαλύτερη αξία έχει ένας φίλος που θα καθίσει δίπλα του και δεν θα πει τίποτε. Όλοι έχουμε ζήσει τέτοιες στιγμές. Υπάρχουν

ώρες που ο άνθρωπος δεν χρειάζεται άλλες λέξεις. Χρειάζεται παρουσία.

Αυτό το γνωρίζει πολύ καλά η Εκκλησία. Γι' αυτό και ο Χριστός δεν μας έστειλε απλώς πληροφορίες για τον Θεό και παρέμεινε μακριά. «Ο Λόγος έγινε σάρκα και κατοίκησε ανάμεσά μας». ¹¹ Ήρθε μέσα στην ανθρώπινη ιστορία. Πείνασε, κουράστηκε, δάκρυσε, πόνεσε και σταυρώθηκε. Ο χριστιανισμός είναι η αποκάλυψη ενός Θεού που ήρθε κοντά. Ο Μέγας Αθανάσιος το εκφράζει με μία από τις πιο γνωστές φράσεις της πατερικής θεολογίας. Ο Υιός του Θεού έγινε άνθρωπος, ώστε ο άνθρωπος να οδηγηθεί, κατά χάριν, στη θέωση. ¹² Αυτή είναι η μεγάλη απάντηση της Εκκλησίας όταν μιλάμε για το μέλλον του ανθρώπου. Το μέλλον μας δεν είναι να γίνουμε καλύτερες μηχανές. Δεν χρειάζεται να νικήσουμε τη μηχανή στην ταχύτητα ούτε να αποδείξουμε ότι θυμόμαστε περισσότερα. Το μέλλον του ανθρώπου, για την Εκκλησία, είναι η κοινωνία με τον Θεό.

Ο άνθρωπος δεν είναι ένα εξάρτημα που μετριέται μόνο από την απόδοσή του. Είναι εικόνα Θεού που καλείται σε αγιασμό. Και αυτή η αλήθεια αποκτά σήμερα πολύ πρακτικό περιεχόμενο. Αν αύριο μία μηχανή κάνει καλύτερα από εμένα μία συγκεκριμένη εργασία, μειώνεται η αξία μου; Όχι. Αν ένας ηλικιωμένος δεν μπορεί να ακολουθήσει όλες τις αλλαγές της εποχής, αξίζει λιγότερο; Όχι. Αν ένας άνθρωπος με αναπηρία δεν μπορεί να είναι παραγωγικός με τα κριτήρια της οικονομίας, αξίζει λιγότερο; Όχι. Αν ένας άνεργος δεν παράγει οικονομικό αποτέλεσμα, είναι λιγότερο άνθρωπος; Ποτέ. Για την Εκκλησία η αξία του ανθρώπου προηγείται της χρησιμότητάς του. Μία μηχανή μπορεί να αντικαταστήσει μία λειτουργία. Δεν μπορεί να αντικαταστήσει ένα πρόσωπο.

Και εδώ φθάνουμε στην ελευθερία. Ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος χαρακτηρίζει τον άνθρωπο ελεύθερο και

αυτεξούσιο.¹³ Η τεχνολογία μπορεί να μας δώσει περισσότερες δυνατότητες. Δεν μπορεί όμως να αναλάβει για λογαριασμό μας την ηθική ευθύνη των επιλογών μας. Τι θα διαβάσω; Τι θα πιστέψω; Τι θα δημοσιεύσω; Θα ελέγξω μία εικόνα πριν τη διαδώσω; Θα παρουσιάσω ως δικό μου ένα κείμενο που δημιουργήθηκε από μία μηχανή; Θα δώσω προσωπικά στοιχεία χωρίς δεύτερη σκέψη; Θα αφήσω ένα σύστημα να αποφασίσει για κάτι που ανήκει στη δική μου συνείδηση; Μπορεί να δεχθώ μία πρόταση. Η απόφαση όμως είναι δική μου.

Αυτό δεν είναι θεωρητικός κίνδυνος. Σε σειρά πειραμάτων με 1.401 συμμετέχοντες, ερευνητές έδειξαν ότι όταν οι άνθρωποι αλληλεπιδρούν επανειλημμένα με συστήματα που εμφανίζουν μεροληψίες, μπορεί στη συνέχεια να ενισχυθούν και οι δικές τους προκαταλήψεις, ενώ συχνά οι ίδιοι δεν αντιλαμβάνονται πόσο έχουν επηρεαστεί.¹⁴ Άρα η επιρροή δεν είναι μονόδρομος. Εμείς διαμορφώνουμε τα εργαλεία μας, αλλά και τα εργαλεία που χρησιμοποιούμε καθημερινά μπορούν να διαμορφώσουν τον τρόπο με τον οποίο σκεπτόμαστε. Γι' αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία ο λόγος του Αποστόλου Παύλου στην εποχή μας: «Όλα επιτρέπονται, αλλά δεν οικοδομούν όλα».¹⁵ Δεν μας αρκεί ως χριστιανούς το «γίνεται». Χρειάζεται να ρωτήσουμε και το «οικοδομεί;» Με βοηθά να μάθω ή με εκπαιδεύει στην ευκολία; Με βοηθά να εργαστώ καλύτερα ή με κάνει να παραιτούμαι από τη σκέψη; Με βοηθά να επικοινωνήσω ή σιγά σιγά γίνεται υποκατάστατο της πραγματικής επικοινωνίας;

Στο σημείο αυτό χρειάζεται να μιλήσουμε ιδιαίτερα για τα παιδιά και τους νέους. Το θέμα αυτό το συναντούμε ήδη στις οικογένειές μας. Τι θα κάνουμε ως γονείς; Θα τους πούμε «μη χρησιμοποιείτε Τεχνητή Νοημοσύνη»; Πιθανότατα τη χρησιμοποιούν ήδη. Θα τους πούμε «αφού αυτό είναι το μέλλον, χρησιμοποιήστε την όπως θέλετε»; Κι αυτό θα ήταν εγκατάλειψη της ευθύνης μας. Διεθνείς οδηγίες για την εκπαίδευση επιμένουν

σε μία χρήση που να έχει στο κέντρο τον άνθρωπο, να προστατεύει τα προσωπικά στοιχεία, να λαμβάνει υπόψη την ηλικία και να διατηρεί την ευθύνη του εκπαιδευτικού και του μαθητή.¹⁶ Ο γονιός, λοιπόν, δεν χρειάζεται να γίνει ειδικός στην πληροφορική. Χρειάζεται να παραμείνει γονιός. Να καθίσει δίπλα στο παιδί του, να ρωτήσει τι χρησιμοποιεί και γιατί, να δει αν αυτό που έχει μπροστά του το βοηθά πραγματικά να μάθει ή αν απλώς του προσφέρει έναν εύκολο δρόμο για να αποφύγει την προσπάθεια. Και κυρίως να διατηρήσει τη σχέση. Γιατί κανένα σύστημα ελέγχου δεν μπορεί να αντικαταστήσει την εμπιστοσύνη. Καμία τεχνολογία δεν μπορεί να καλύψει την απουσία μας από τη ζωή των παιδιών μας.

Το ίδιο ισχύει και στην υγεία. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας αναγνωρίζει ότι τα νέα συστήματα μπορούν να προσφέρουν σημαντικές δυνατότητες στην ιατρική φροντίδα, στην έρευνα, στη δημόσια υγεία και στην ανάπτυξη φαρμάκων. Προειδοποιεί όμως ταυτόχρονα για λανθασμένες ή μεροληπτικές απαντήσεις, για κινδύνους στην προστασία προσωπικών στοιχείων και για την υπερβολική εμπιστοσύνη σε μία αυτοματοποιημένη πρόταση.¹⁷ Και εδώ ο λόγος της Εκκλησίας είναι απλός. **Ο ασθενής δεν είναι ένα σύνολο εξετάσεων. Είναι πρόσωπο.** Χρειάζεται την καλύτερη επιστήμη, χρειάζεται όμως και τον γιατρό που θα τον κοιτάξει στα μάτια. Χρειάζεται σωστή διάγνωση, χρειάζεται όμως και κάποιον που θα του εξηγήσει, θα αναλάβει την ευθύνη και θα ακούσει τον φόβο του. Δεν έχουμε να επιλέξουμε ανάμεσα στην επιστήμη και στην ανθρωπιά. Χρειαζόμαστε και τις δύο.

Και τώρα ας περάσουμε στον τρίτο άξονα. Ποιος είναι τελικά ο λόγος της Εκκλησίας για την τεχνητή νοημοσύνη;

Θα ήταν λάθος η Εκκλησία να προσπαθήσει να γίνει εργαστήριο τεχνολογίας. Δεν είναι αυτή η αποστολή της. Θα

ήταν όμως εξίσου μεγάλο λάθος να πει «αυτό δεν με αφορά». Την αφορά, γιατί όλα αυτά μας οδηγούν ξανά στα μεγάλα ερωτήματα της ανθρώπινης υπάρξεως. Τι είναι ο άνθρωπος; Ποια είναι η ελευθερία του; Πού αρχίζει και πού τελειώνει η ευθύνη του; Τι σημαίνει αλήθεια; Τι σημαίνει σχέση; Τι σημαίνει αγάπη; Η Εκκλησία δεν έχει να ανταγωνιστεί τη μηχανή, ούτε χρειάζεται να αποδείξει ότι γνωρίζει περισσότερα. Έχει κάτι διαφορετικό να προσφέρει. Να θυμίσει ποιος είναι ο άνθρωπος όταν ο κόσμος κινδυνεύει να τον μετρά μόνο από την απόδοση, την ταχύτητα και τη χρησιμότητά του. Και όσο περισσότερα πράγματα θα μπορούν να κάνουν οι μηχανές, τόσο περισσότερο θα χρειάζεται να θυμόμαστε ότι το βασικό ερώτημα δεν είναι μόνο «τι μπορεί να κάνει ο άνθρωπος;» Είναι «ποιος είναι ο άνθρωπος;»

Μπορεί η Τεχνητή Νοημοσύνη να βοηθήσει και στο έργο της Εκκλησίας; Ασφαλώς, ως εργαλείο. Μπορεί να βοηθήσει στην έρευνα, στην ταξινόμηση ενός αρχείου, στη μετάφραση, στην προσβασιμότητα και σε πολλές πρακτικές εργασίες. Μπορεί όμως να γίνει πνευματικός; Όχι. Και γιατί όχι; Επειδή δεν είναι αρκετά εξελιγμένη; Όχι. Αυτό θα ήταν το λάθος ερώτημα. Δεν μπορεί να γίνει πνευματικός επειδή η Εξομολόγηση δεν είναι ανταλλαγή πληροφοριών. Είναι Μυστήριο της Εκκλησίας. Δεν μπορεί να τελέσει τη Θεία Ευχαριστία, επειδή η Θεία Ευχαριστία δεν είναι μία σειρά οδηγιών που πρέπει απλώς να εκτελεστούν σωστά. Είναι η σύναξη της Εκκλησίας γύρω από τον Χριστό. Και δεν μπορεί να προσευχηθεί αντί για μένα, επειδή η προσευχή δεν είναι παραγωγή κατάλληλων λέξεων. Είναι σχέση. Μπορεί μία μηχανή να συνθέσει μία πολύ όμορφη προσευχή, αλλά το «Κύριε, ελέησον» πρέπει να βγει από τη δική μου καρδιά. Μπορεί να μου παρουσιάσει εκατοντάδες σελίδες για τη μετάνοια. Δεν μπορεί να μετανοήσει. Μπορεί να αναλύσει τη λέξη «αγάπη». Δεν μπορεί να αγαπήσει.

Και ίσως αυτό να αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα ποιμαντικά καθήκοντα της Εκκλησίας για τα χρόνια που έρχονται. Όσο ο κόσμος γίνεται γρηγορότερος, η Εκκλησία να δίνει στον άνθρωπο χρόνο. Όσο πληθαίνουν οι πληροφορίες, να βοηθά τον άνθρωπο να βρίσκει νόημα. Όσο αυξάνονται οι ψηφιακές επαφές, να κρατά ανοιχτό τον δρόμο της πραγματικής κοινωνίας. Και όταν ο άνθρωπος κινδυνεύει να μετατραπεί σε αριθμούς, στοιχεία και επιδόσεις, να του θυμίζει ότι έχει πρόσωπο και όνομα. Ο Απόστολος Παύλος μας μεταφέρει ακόμη βαθύτερα. Λέει ότι ακόμη και αν ο άνθρωπος διαθέτει γνώση και εντυπωσιακές δυνατότητες, αν δεν έχει αγάπη, δεν είναι τίποτε.¹⁸ Αυτός ο λόγος αποκτά σήμερα μία ιδιαίτερη δύναμη. Μπορούμε να έχουμε όλο και περισσότερη γνώση και λιγότερη επικοινωνία, να έχουμε εξυπνότερες συσκευές και φτωχότερες συζητήσεις, να έχουμε σπίτια γεμάτα σύγχρονα μέσα και ανθρώπους που δεν κάθονται ποτέ μαζί. Μπορούμε να επικοινωνούμε καθημερινά με εκατοντάδες ανθρώπους και το βράδυ να αισθανόμαστε μόνοι.

Καλό θα ήταν εδώ, να θυμηθούμε όλοι μας το γνωστό τραγούδι «Άνθρωποι μονάχοι», σε στίχους του Γιάννη Καλαμίτση και μουσική του Γιάννη Σπανού, που πρωτοερμήνευσε η Βίκυ Μοσχολιού. Δεν γράφτηκε, βέβαια, για την εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης, όμως η εικόνα του μέσα από τη μελωδία γίνεται σήμερα ακόμη πιο επίκαιρη. Μιλά για ανθρώπους που μπορεί να βρίσκονται μέσα στον κόσμο και, παρ' όλα αυτά, να βιώνουν βαθιά μοναξιά. Και ίσως αυτό να είναι ένα από τα παράδοξα της εποχής μας. Έχουμε περισσότερους τρόπους επικοινωνίας από ποτέ, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι έχουμε και περισσότερη αληθινή σχέση. Μπορεί να έχουμε εκατοντάδες επαφές και όμως να μας λείπει ένας άνθρωπος πραγματικά δίπλα μας. Αυτό δεν είναι θεωρία. Το βλέπουμε γύρω μας. Το ερώτημα επομένως δεν είναι μόνο πόση τεχνολογία θα αποκτήσουμε. Είναι τι είδους άνθρωποι θα γίνουμε μέσα σε αυτήν.

Μία μεγάλη έρευνα του 2025 κατέγραψε μία ενδιαφέρουσα αντίθεση. Οι ειδικοί εμφανίζονταν πολύ περισσότερο αισιόδοξοι από το ευρύτερο κοινό για τις δυνατότητες της Τεχνητής Νοημοσύνης. Παρ' όλα αυτά, το 55% του κοινού και το 57% των ειδικών δήλωσαν ότι θα ήθελαν μεγαλύτερο έλεγχο στον τρόπο με τον οποίο αυτή χρησιμοποιείται στη ζωή τους.¹⁹ Αυτό από μόνο του κάτι μας λέει. Ακόμη και όσοι γνωρίζουν καλά τις δυνατότητές της δεν θεωρούν ότι πρέπει να της παραδώσουμε τα πάντα χωρίς όρια.

Σε αυτό το σημείο σας παρακαλώ να θυμηθούμε ένα πολύ σύντομο περιστατικό από το Γεροντικό. Ο Μέγας Αντώνιος είδε κάποτε τις παγίδες του εχθρού του πονηρού απλωμένες πάνω στη γη και αναρωτήθηκε με πόνο, ποιος μπορεί να τις ξεπεράσει. Και άκουσε μία μόνο απάντηση: «Η ταπεινοφροσύνη».²⁰ Τι σχέση έχει η ταπεινοφροσύνη με όλα όσα συζητούμε σήμερα; Μεγαλύτερη από όσο ίσως νομίζουμε. Ταπείνωση σημαίνει να μπορώ να πω «δεν γνωρίζω». Να μπορώ να παραδεχθώ ότι μπορεί να κάνω λάθος. Να καταλαβαίνω ότι και μία πολύ ισχυρή μηχανή μπορεί να σφάλει. Να μη θεωρώ κάτι αληθινό μόνο επειδή εμφανίστηκε γρήγορα μπροστά μου και γράφτηκε με πειστικό τρόπο. Η ταπεινοφροσύνη δεν είναι αδυναμία της σκέψεως. Είναι προστασία από την αλαζονεία της βεβαιότητας. Η εποχή που έρχεται θα χρειαστεί ανθρώπους με γνώση. Θα χρειαστεί όμως και ανθρώπους που δεν θα ντρέπονται να πουν «δεν ξέρω, θα το ελέγξω». **Γιατί ο μεγαλύτερος κίνδυνος δεν είναι να μη γνωρίζουμε κάτι. Είναι να νομίζουμε ότι γνωρίζουμε επειδή μία οθόνη μας έδωσε μία απάντηση.**

Αυτό είναι ένα χρήσιμο μάθημα. Η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να γίνει πολύτιμος συνεργάτης. Δεν είναι όμως μαγικό ραβδί. Και όσο πιο ισχυρό γίνεται ένα εργαλείο, τόσο περισσότερο χρειάζεται έναν ώριμο άνθρωπο που γνωρίζει πότε, πώς και γιατί το χρησιμοποιεί.

Τι μπορούμε λοιπόν να κάνουμε πρακτικά; Δεν χρειάζεται αύριο το πρωί όλοι να γίνουμε ειδικοί. Χρειάζεται όμως να γίνουμε λίγο πιο προσεκτικοί και λίγο πιο υπεύθυνοι. Να ελέγχουμε τις σημαντικές πληροφορίες. Να μη δίνουμε προσωπικά και ευαίσθητα στοιχεία χωρίς σκέψη. Να μην παρουσιάζουμε ως δικό μας έργο κάτι που δεν δημιουργήσαμε εμείς. Να μην χρησιμοποιούμε τεχνητές εικόνες, φωνές ή κείμενα για να εξαπατήσουμε, να προσβάλουμε ή να συκοφαντήσουμε έναν άνθρωπο. Και να μάθουμε στα παιδιά μας μία πολύ απλή διάκριση. Άλλο «με βοηθά να μάθω» και άλλο «κάνει τη δουλειά μου αντί για μένα».

Ας κρατήσουμε τελικά μία βασική αρχή. Το εργαλείο να παραμένει εργαλείο. Δεν είναι κακό να με βοηθήσει να βρω μία πληροφορία, αλλά εγώ πρέπει να την ελέγξω. Δεν είναι κακό να με βοηθήσει να οργανώσω μία σκέψη, αλλά δεν πρέπει να σταματήσω να σκέπτομαι. Δεν είναι κακό να μου εξοικονομήσει χρόνο, αλλά έχει σημασία και τι θα κάνω με τον χρόνο που κέρδισα. Αν τον γεμίσω πάλι μόνο με μία ακόμη οθόνη, τι ακριβώς κέρδισα;

Και τώρα μπορούμε να επιστρέψουμε στο ερώτημα με το οποίο αρχίσαμε: **«Τεχνητή νοημοσύνη: ευλογία ή απειλή για τον άνθρωπο;»** Δεν νομίζω ότι υπάρχει μία εύκολη απάντηση με ένα «ναι» ή ένα «όχι». Μπορεί να γίνει ευλογία όταν θεραπεύει, βοηθά, μορφώνει, διευκολύνει, ανοίγει δυνατότητες και απαλλάσσει τον άνθρωπο από άσκοπο κόπο. Μπορεί να γίνει απειλή όταν χειραγωγεί, εξαπατά, αποκλείει, υποκαθιστά τη σκέψη ή κάνει τον άνθρωπο να ξεχνά ότι παραμένει υπεύθυνος. **Γι' αυτό η βαθύτερη ερώτηση δεν είναι μόνο «τι μπορεί να κάνει η τεχνητή νοημοσύνη;» Είναι «τι θα επιλέξει να κάνει ο άνθρωπος με αυτήν;»**

Φθάνοντας προς το τέλος, ας κρατήσουμε τρία πράγματα από τη σημερινή μας συνάντηση: **Πρώτον**, δεν χρειάζεται να φοβηθούμε την Τεχνητή Νοημοσύνη. Είναι ένα ισχυρό ανθρώπινο εργαλείο και μπορεί να προσφέρει πολλά στην εργασία, στην επιστήμη, στην εκπαίδευση, στην υγεία και στην καθημερινότητά μας. Η πίστη δεν μας καλεί να γυρίσουμε την πλάτη στη γνώση. Μας παρακινεί όμως να τη χρησιμοποιούμε με διάκριση.

Δεύτερον, δεν πρέπει να παραδώσουμε στη μηχανή όσα ανήκουν στη δική μας ευθύνη, τη συνείδηση, την κρίση, την ελευθερία, την αλήθεια και τη σχέση με τον άλλο. Ο Απόστολος Παύλος μας καλεί να ανανεώνουμε τον νου μας, ώστε να μπορούμε να διακρίνουμε ποιο είναι το αγαθό και το σωστό.²¹

Τρίτον, η Εκκλησία έχει λόγο σε αυτή τη νέα εποχή. Όχι λόγο τεχνικό. Έχει λόγο για τον άνθρωπο, για την ελευθερία του, για την αγάπη, για την ευθύνη, για τον πόνο, για την ελπίδα και για το νόημα της ζωής. Έχει να θυμίσει ότι ο άνθρωπος είναι περισσότερο από τις ικανότητές του, περισσότερο από την εργασία του, περισσότερο από τα στοιχεία που μπορούν να συγκεντρωθούν γι' αυτόν. Είναι πρόσωπο. Είναι εικόνα Θεού. Και εδώ βρίσκεται ίσως η μεγάλη αποστολή της Εκκλησίας στην εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης: όχι να μάθει στις μηχανές πώς να γίνουν άνθρωποι, αλλά να βοηθήσει τους ανθρώπους να μη λησμονήσουν τι σημαίνει να είναι άνθρωποι.

Ας προβληματιστούμε. Ας χρησιμοποιήσουμε την τεχνολογία χωρίς να της παραδώσουμε τον άνθρωπο. Ας κρατήσουμε την ελευθερία, την ευθύνη και τη διάκρισή μας. Και ας θυμόμαστε ότι, όσο κι αν προχωρήσει η Τεχνητή Νοημοσύνη, ο δρόμος του ανθρώπου προς την αλήθεια και τη ζωή περνά πάντοτε από τον Ιησού Χριστό.»

Καλή και ευλογημένη η νέα κατηχητική χρονιά

Παραπομπές:

1. Γεν. 1, 26-27.
2. Α΄ Θεσσ. 5, 21.
3. Stanford Institute for Human-Centered Artificial Intelligence, The 2026 AI Index Report, Stanford University, 2026.
4. Gmyrek, P., Berg, J., Kamiński, K., Konopczyński, F., Ładna, A., Nafradi, B., Rosłaniec, K. & Troszyński, M., Generative AI and Jobs: A Refined Global Index of Occupational Exposure, ILO Working Paper 140, International Labour Office, Geneva 2025, DOI 10.54394/HETP0387.
5. OECD, Using AI in the Workplace: Opportunities, Risks and Policy Responses, OECD Artificial Intelligence Papers, No. 11, OECD Publishing, Paris 2024, DOI 10.1787/73d417f9-en.
6. Α΄ Κορ. 6, 12.
7. Ιακ. 3, 17.
8. Ματθ. 16, 26.
9. Ιω. 15, 13.
10. Rubin, M. et al., “Comparing the value of perceived human versus AI-generated empathy”, Nature Human Behaviour 9 (2025), 2345-2359, DOI 10.1038/s41562-025-02247-w.
11. Ιω. 1, 14.
12. Μέγας Αθανάσιος, Περί Ενανθρωπήσεως του Λόγου, 54, 3, PG 25, 192B.
13. Γρηγόριος ο Θεολόγος, Λόγος ΙΔ΄, Περί φιλοπτωχίας, 25, PG 35, 892A.
14. Glickman, M. & Sharot, T., “How human-AI feedback loops alter human perceptual, emotional and social judgements”, Nature Human Behaviour 9 (2025), 345-359, DOI 10.1038/s41562-024-02077-2.
15. Α΄ Κορ. 10, 23-24.
16. Miao, F. & Holmes, W., Guidance for Generative AI in Education and Research, UNESCO, Paris 2023, DOI 10.54675/EWZM9535.
17. World Health Organization, Ethics and Governance of Artificial Intelligence for Health: Guidance on Large Multi-Modal Models, Geneva 2024, ISBN 978-92-4-008475-9.
18. Α΄ Κορ. 13, 1-3.
19. McClain, C., Kennedy, B., Gottfried, J., Anderson, M. & Pasquini, G., How the U.S. Public and AI Experts View Artificial Intelligence, Pew Research Center, 3 April 2025.
20. Αποφθέγματα Πατέρων, αλφαβητική συλλογή, Μέγας Αντώνιος 7, PG 65, 77B.
21. Ρωμ. 12, 2.